

PROBLEME DE AFIRMARE PROFESIONALĂ A ACTORILOR DE TEATRU DIN REPUBLICA MOLDOVA

Iulia MINCIUCOVA, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

The article presents an important social problem for the Republic of Moldova, especially for the development of national culture. The problems of theatre actors are influenced by different factors that are presented by the author. In the same time it is relevant to mention the sociological methods applied in research that allowed establishing the specific professional and personal life of the actors.

Cultura poate fi definită ca un ansamblu de feluri de a gândi, simți și acționa proprii unei anumite societăți. În toate societățile, adulții sunt preocupați de a transmite tinerilor moștenirea lor culturală. Teatrul, ca și instituție de menire culturală, contribuie la dezvoltarea imaginației, îmbogățirea cunoștințelor și conștientizarea anumitor probleme. Scena teatrală din cele mai vechi timpuri reprezintă un exemplu al abordării problemelor și conflictelor sociale, analizate prin prisma artei. În era tehnologiilor, teatrul național și-a pierdut din public și popularitate, resimțindu-se o orientare spre produsul televizat și „ușor digerabil”.

Arta teatrală în Republica Moldova are o poziție aparte printre celelalte domenii. Relația stabilită între actor și profesia propriu-zisă pe care o practică este una diferită comparativ cu alte meserii. Pentru a fi un

profesionist în acest domeniu de activitate, este nevoie de o continuă dezvoltare și autoinstruire.

În contextul celor expuse, **scopul lucrării** rezidă în *identificarea problemelor cu care se confruntă actorii de teatru în traseul de afirmare profesională, prin relevarea influenței asupra vieții personale*. Studiul a fost desfășurat în perioada 2015-2016. Metodologia de cercetare a studiului reprezintă o abordare integrată, bazată pe combinarea unor metode, tehnici și instrumente de cercetare apreciate pentru eficiența lor în cercetarea socială. În acest context, au fost realizate 14 interviuri cu experți (reprezentant al Ministerului Culturii, AMTAP, manageri ai teatrelor din mun. Chișinău) și opt interviuri cu actori de teatru din mun. Chișinău. În vederea asigurării triangulării datelor, a fost aplicată metoda focus-grup, fiind realizate două ședințe cu studenții AMTAP și o ședință cu spectatori care frecventează teatrele din capitală

Fenomenul teatral moldovenesc în ansamblul său (repere istorice, contribuții teoretice, direcții și perspective) rămâne în mare parte necunoscut chiar și practicienilor noștri. Constatând că în secolul al XXI-lea actorul se găsește în fața unor provocări nemaîntâlnite, am decis să intervenim cu un studiu în domeniu pentru a menționa, aborda și identifica problemele cu care se confruntă actorii la momentul actual.

Sfera teatrală, ca și oricare alt domeniu, se schimbă sub influența dezvoltării umane. Pentru a putea face față noilor provocări, ca și în oricare domeniu de activitate profesională, actorii intervievați consideră că este necesar ca ei să fie în cunoștință de cauză privind noile tendințe teatrale: *„Nu e o chestie pe care o înveți acum și asta faci următorii 40 de ani, nu e o meserie obișnuită, e ceva mult mai complex, deci ești obligat să te perfecționezi ca să fii în rând cu noile tendințe, în rând cel puțin cu colegii tăi.”* (IA_3).

Deși majoritatea intervievaților consideră că teatrul ar trebui să reflecte problemele și viața reală a societății, ei afirmă că acest lucru nu se întâmplă. Cu părere de rău, teatrul în Republica Moldova se dezvoltă într-un tempo foarte lent. Astfel spectatorii apreciază mai mult spectacolele simple, pe înțelesul lor și desprinse din cotidianul în care își trăiesc existența, nedorind să privească piese cu înțelesuri profunde care ar trebui descifrate sau analizate ulterior: *„Nu observați că de fapt repertoriul în majoritatea teatrelor sunt compuse din piesuțe bulevardiere așa ca să vină lumea să râdă. De ce? ca să umple sala și ca să se câștige bani.”* (IP8).

Oamenii de artă își desfășoară meseria din plăcere, însă situațiile reale din viața de zi cu zi abat dorința actorului de a merge la serviciu și de a zâmbi pe scenă: zâmbetul unui actor este remunerat prost. Munca actorilor nu este apreciată la justa ei valoare nici de către public, fapt care îi descurajează pe actori și mai mult: „*Oamenii de teatru nu sunt bogați la noi în Republica Moldova pentru că aici asta nu se plătește nici măcar suficient. Actorii n-au un salariu elementar care să le asigure existența decentă. Actorii la noi, își spun așa cum e, sunt permanent în datorii, în credite.*” (IA8).

Angajarea în câmpul muncii, de asemenea, devine o problemă pentru actori, întrucât majoritatea trupelor din cadrul teatrului sunt deja stabile. Pentru a primi noi angajați, este nevoie de noi spectacole și noi repertorii. Conform Legii nr. 1421 din 31.10.2002 cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice, art. 24 al. 2: „*Lucrătorii din rândurile personalului artistic și de creație din teatru, circ și organizație concertistică pot încheia acorduri individuale de muncă (contracte) pe un anumit termen: de până la 5 ani, pentru o singură stagiune sau pentru mai multe stagiuni, pentru un spectacol, o reprezentație, un concert sau mai multe. Pot fi încheiate acorduri individuale de muncă (contracte) pe un anumit termen și cu alți lucrători din instituțiile de cultură și artă.*” Conform legii, odată încheind contractul pe o perioadă determinată, de 5 ani, actorul este asigurat cu un loc de muncă, însă un asemenea regulament favorizează formarea trupelor stabile în teatre, ceea ce împiedică încheierea noilor contracte și reînnoirea echipelor teatrale, astfel limitând șansele de încadrare în câmpul muncii a absolvenților AMTAP. Acest proces contribuie la stagnarea concurenței pe piața artistică din Republica Moldova.

Neajunsul investițiilor din partea statului conduce la un lanț de efecte negative asupra funcționalității teatrului și a imaginii acestuia. Spre exemplu, lipsa finanțării suficiente este deseori suplinită de către angajații teatrului, în special de către factorii de decizie din teatru, din venitul obținut din vânzări de bilete: „*Majoritatea problemelor, să zicem, ale teatrului reies din starea financiară, pentru că atunci când ai bani poți să investești în studii frumoase, în decor și să le dai premii colaboratorilor pentru a avea un lucru.*” (ID3).

Unele edificii ale teatrelor și instituțiilor concertistice sunt într-o stare ce nu permite funcționarea acestora în regim normal. Această

problemă este regăsită și în Strategia de Dezvoltare a Culturii „Cultura 2020”, al cărei scop rezidă în schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării prin atragerea investițiilor străine și locale, dezvoltarea activității de cercetare-inovare și a industriilor exportatoare.

În urma realizării studiului, au fost formulate următoarele **concluzii**: schimbările din teatrele naționale se desfășoară lent, ceea ce creează nemulțumiri în rândul actorilor; în plan național se atestă o slabă promovare a artei teatrale prin acțiuni de marketing cultural; nivelul de cultură al societății determină instituțiile teatrale să monteze, de cele mai multe ori, spectacole „ușoare”, fapt ce nemulțumește actorii, pentru că acest gen de spectacole nu contribuie la dezvoltarea artei teatrale naționale; munca actorilor este subapreciată și slab remunerată, fapt ce descurajează unii actori în a se perfecționa; problemele financiare întâmpinate de către unii actori determină probleme psihoemoționale și de sănătate; pentru a soluționa problemele financiare, actorii se implică în alte activități tangențiale profesiei de actor; angajarea tinerilor actori este realizată deficitar, dată fiind existența trupelor teatrale stabile; instituțiile teatrale resimt o criză datorată slabei finanțări din partea statului. În situația dată managerii acestor instituții sunt nevoiți să găsească surse alternative de finanțare (darea în arendă, mărirea prețului la bilete, contactarea sponsorilor externi); industria teatrală din Republica Moldova se dezvoltă neuniform, fiind necesare a se stabili strategii concrete; unii manageri teatrali au capacități reduse de gestionare a unei instituții de artă; AMTAP este apreciată de către studenți pentru calitatea predării la Ciclul I Licență; dotarea tehnico-materială a AMTAP necesită îmbunătățiri și adaptări la necesitățile studenților și profesorilor; absolvenții AMTAP consideră programul de masterat în mare parte inutil, deoarece cursurile, în opinia lor, nu le pot oferi cunoștințe suplimentare în domeniu; relația conflictuală dintre profesorii AMTAP și managerii instituțiilor teatrale împiedică angajarea absolvenților în câmpul muncii; actorii se simt îngrădiți în acțiunea lor de a fi inovativi și de a introduce elemente reformatoare în activitatea lor profesională; teatrele nonconformiste oferă posibilitatea actorilor de a se manifesta într-un mod mai libertin, fapt apreciat de aceștia, însă acestea nu oferă stabilitate financiară; colaborarea dintre toți pilonii din sfera artei teatrale: AMTAP, Ministerul Culturii, teatrele naționale și cele nonconformiste este slabă, ceea ce împiedică reformarea întregului sistem.

În final, putem conchide că dezvoltarea artei teatrale trebuie abordată sistemic, prin identificarea lacunelor existente la nivelul fiecărui actor: autorități, instituții teatrale, public și a contribuțiilor fiecăruia, care poate fi realizată prin studii interdisciplinare (sociologice, de marketing, economice etc.).

*Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf.univ.*